

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות.....1
- ב. אידי ואידי דנקיט שטרא ולא קשיא הא דמקיים הא דלא מקיים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה.....3
- ג. שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין פרענו ... תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין פרענו ... תנו מנה כיון דפסקה אבוהון למילתא איכא למימר דפרעיה מנה לפלוני בידי כיון דלא פסק אבוהון למילתא איכא למימר דלא פרעיה.....6
- ד. אין אדם משטה בשעת מיתה.....7
- ה. ודברי שכ"מ בכתובין וכמסורין דמו.....7
- ו. המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובין מנכסים בני חורין 9

- ז. הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין.....12
- א. ערב היוצא לאחר חיתום שמרות גובה מנכסים בני חורין ... הרי החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתן לך] פטור שלא על אמונתו הלוהו.....13
- ב. דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה ע"פ גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא שעבודא דאורייתא ואלא מה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסין בני חורין משום פסידא דלקוחות אי הכי מלוה בשטר נמי התם אינהו נינהו דאפסידו אנפשייהו...14
- ג. דבר תורה בעל חוב דיניה בזבורית.....16
- ד. החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבים לשלם דמי שור לבעליו.....17

דף קעה.

א. מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות

כבר התבאר במסכת כתובות דף פד. וקידושין דף יג: ולעיל דף מב. שמצוה על היורשים¹ לפרוע חוב אביהם ולהלכה קיי"ל שאפילו מלוה על פה, ומדינא דגמרא רק בהניח להם קרקעות, או אם תפס בעל החוב מטלטלין מחיים

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ קז א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

גובה מהם², ולאחר תקנת הגאונים מצוה עליהם לפרוע אף ממטלטלים שהניח להם אביהם³, וכופין אותם על כך, אם יש בנכסים שיעור החוב.

וכן חייבים לפרוע ממלוה שהיה לאביהם ביד אחרים וגבוהו לאחר מותו, בין גבו קרקע ובין גבו מעות וכן משטר חוב שהניח להם⁴. ויש אומרים⁵ שאין גובים מנכסים שבאו לידם לאחר מותו.

וכן מדינא דגמרא אין כתובה ותוספת נגבין אלא מן הקרקע ומן הזיבורית, ואפילו ממשעבדי, ומתקנת הגאונים גובה אף ממטלטלין והאלמנה גובה כתובה מן היורשים, לפיכך אם גבו היורשים מעות בחובת אביהם, גובה מהם⁶, וכן אם הניח שטר חוב גובה מהשטר חוב⁷, אלא שאינה גובה אלא בשבועה⁸, ואם ייחד לה נכסים בכתובתה והם בעין, או דברים הבאים מכחם, גובה מנכסים אלה בלא שבועה, ואם תפסה מעות בלא שבועה, אין מוציאין מידה⁹.

² כמבואר בסימן סד סעיף א, ובסימן צו סעיף מז וסימן קז סעיף ה. וכתב הפני" בגיטין דף לו שלענין זה אף משכון בשעת הלואה מיקרי תפס, עי' פרק ו סעיף ב, ועי' שער משפט סימן קז באם תפס מטלטלי היורשים אם מיקרי תפס

³ והריב"ש סימן שצב כתב שמדיני שמים חייבים אף מדינא דגמרא. והגאונים תיקנו שיהא בע"ח גובה גם ממטלטלין שירשו, ופסק בשו"ע שתקנת הגאונים היא אפילו במלוה על פה, ועי' בסמ"ע וש"ך שם שדעת הרא"ש שבזמן הזה שיש סמיכות דעת גם על מטלטלין, חזר דין מטלטלין כדין קרקע אף מדינא דגמרא. ועי' אמרי בינה דיני גביית חוב סימן יב.

⁴ סמ"ע שם ה דשטרי חוב כמטלטלין נינהו.

⁵ עי' רמ"א סימן קד סעיף מז שכתב שאין בע"ח גובה מראוי, והיינו מנכסים שירשו מאבי אביהם, אף על פי שבא להם מכה אביהם מיקרי ראוי, וכתב הסמ"ע ס"ק לו בשם המרדכי שמטעם זה אין בע"ח גובה משכר פעולה שהיו חייבים לאביהם, שמעולם לא בא לידו, אבל הש"ך כתב שלא מטעם ראוי הוא, ודוקא בגלל הבית עליו ועל מורישיו אינו גובה, משום שיכול היורש לומר מאבוא דאבא קאתינא, ועי' קצה"ח ופת"ש, הק"ל חו"מ סימן עב, ובחזו"א ב"ק סימן טו. ובערוה"ש הכריע לדינא שגובה ממלוה ומשכר פעולה. וכ"ש שגובה משכירות בית או חפץ מה שעלה עד המיתה, ואף מה שעלה לאחר מיתה אם השכיר האב לזמן קצוב, נראה מדברי הפוסקים דהוי עכ"פ כמטלטלין.

⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז ק א

⁷ ח"מ שם ד

⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז צו א שחוששים שמא התפס לה כבר לפרעון חובה

⁹ שו"ע שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ב. אידי ואידי דנקיט שטרא ולא קשיא הא דמקויים הא דלא מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה

כבר התבאר לעיל דף קעד: בריא שהקדיש¹⁰ כל נכסיו אינו נאמן לומר
לאחר שהקדיש¹¹ שיש עליו חוב לפלוני או חפץ זה הוא של פלוני, שמא

¹⁰ שו"ע ונו"כ רנה ג

¹¹ וכתב הסמ"ע סימן רנה סק"ח דאיירי לאחר כדי דיבור אפילו עסוקין באותו ענין, אבל בשב"מ כה"ג נאמן, כמ"ש להלן, ובס"ק יד הביא הסמ"ע דברי הלבוש שאפילו תוכ"ד אינו יכול לחזור, ותמה הסמ"ע דבכל דבר קי"ל דתוכ"ד כדיבור דמי, והש"ך סק"ה האריך בדברי הפוסקים דיש דס"ל כדעת הלבוש, ומ"מ מסיק לדינא דאף בהקדש תוכ"ד כדיבור דמי, ובקצה"ח האריך ג"כ בהלכה זו והביא מכמה ראשונים דס"ל דלא מהני חזרה בהקדש תוכ"ד, ומדברי תוס' מבואר המעם משום דאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט, ואף על גב דגם נבי מסירה להדיוט מהני חזרה תוכ"ד, וכמ"ש בשו"ע סימן קצה סעיף ז, היינו טעמא משום דמסירה לחוד בלא אמירה אינו קנין, וגם אמירה לחוד אינו קנין, ולכן מהני תוכ"ד לחזרה מהאמירה, וממילא נשאר כמסירה בלא אמירה, אבל בהקדש אמירה לחוד הוי קנין, ומסיק הקצה"ח לדינא דלא מהני חזרה תוכ"ד, ומ"מ בהקדשות שלנו לעניים שאין בהם קדושת הגוף, והרי בנודר לעניים לא אמרינן אמירה לגבוה, ואינו אלא נדר שצריך לקיימו, לא עדיפא מנזירות דמהני חזרה תוכ"ד, עיין שם, וגם בנה"מ סק"א מסיק דאיירי אפילו תוכ"ד, עיין שם, ועי' בדבריו בסק"ג, ועי' להלן בדין שב"מ.

ובפת"ש סק"ג כתב בשם שו"ת ושב הכהן סימן יח שכתב שגם בהקדש צדקה לעניים אמרינן אמירתו לגבוה וכו', ולכן אינו יכול לחזור, וציין שם לכמה מקומות שדנו בדבר זה אי אמרינן בצדקה לעניים אמירתו כמסירתו להדיוט, עיין שם, ועי' צדקה ומשפט פרק ד.

ובקצה"ח סימן רנב סק"ה כתב דבצדקה לעניים לא אמרינן אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט, ואין עליו אלא חובת קיום הנדר, ומעשה בא לידו במי שנדר ליתן מעשר כספים וחילק מקצת בחייו, וקודם מותו צוה שיתנו המעשר שנדר בחיים, והעלה שאין בצואתו כלום, דכיון שמת אין על היורשים חוב לקיים נדרו, ואפילו מדין מתנת שב"מ אין כאן, שלא תיקנו מתנת שב"מ בכתובין וכמסורין אלא כשנותן בתורת מתנה, אבל מה שמצוה מחמת קיום הנדר לא תיקנו, וכמ"ש התוס' למ"ד מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשים דכל שנותן מחמת מלוה אינו בכלל מתנת שב"מ, ועוד כתב עפ"י דבריו בסימן רנ סק"י שבמקנה מהיום ה"ז כמתנת בריא, וה"נ הוי כמקנה מהיום ואין בזה משום מתנת שב"מ, ומ"מ כתב שמשום מצוה לקיים דברי המת כופין את היורשים, עיין שם, ובנה"מ שם סק"ג חולק, וכתב דכיון שאין עליהם חיוב לקיים הנדר, אין זה חובה, וממילא יש בזה משום מתנת שב"מ, וגם הקצה"ח הביא דעת כמה פוסקים שחייבים לקיים צואתו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יעשה קנוניא על הקדש¹², ואפילו בע"ה בשטר אינו גובה אלא כדרך שגובים ממשועבדים¹³.

שב"מ שהקדיש כל נכסיו¹⁴, ובשעה שהקדיש אמר מנה לפלוני בידי נאמן¹⁵, אם אמר תנו¹⁶, ואם לא אמר תנו אין נותנים¹⁷, אא"כ היה בידו שטר מקוים¹⁸.

אבל אם לאחר שהקדיש אמר מנה לפלוני בידי, אף על פי שאמר תנו אין נותנים לו¹⁹, ואם יש בידו שטר מקוים גובה בשבועה מהפודה אבל לא מהקדש²⁰.

¹² ע"י ש"ך סק"ו שהאריך בזה והביא מדברי הראשונים דאיירי כשנדר ע"ד רבים, או שכבר מסרו ליד גזבר, דלא מהני שאלה (ע"י צדקה ומשפט פרק ד), אבל באופן דמהני שאלה אין חוששין לקנוניא, שאם רוצה לחזור בו למה לו קנוניא, הרי יכול לישאל עליו, עיין שם, ובקצה"ח סק"ג כתב דבג"ד אינו מועיל במה שיכול לישאל, דלא אמרינן כן אלא לענין איסורים שבידו הוא וע"א נאמן באיסורים, אבל בממון כשאומר ממון זה של פלוני אינו נאמן אלא במינו ממש, והא דאי בעי מיתשל אינו מינו ממש, כמ"ש הראשונים שלחזור בדיבור קל יותר מלישאל, עיין שם, וע"י נה"מ סק"ב, וע"י להלן מדברי הש"ך סק"ח שפסק שאינו נאמן במינו דשאלה, וע"י שער משפט סימן פא סק"ח.

¹³ והיינו שצריך לקיים השטר וגם לישבע שלא פרעו.

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם

¹⁵ ולא היישינן לקנוניא, שאין שב"מ עושה קנוניא, שאין אדם הוטא ולא לו, ומ"מ יש עדיין חשש שלא להשביע, ובוזה מחלק להלן בין אמר תנו ללא אמר תנו, וע"י שער משפט סק"ב, וע"י פת"ש סימן קד ס"ק יא בשם שו"ת פמ"א ח"ב סימן צב.

¹⁶ שבזה אין לחוש לשלא להשביע, וכתב השו"ע שנוטל בלא שבועה, כיון שאמר בשעה שהקדיש, וכתב בבאה"ג שאפילו אין לו שטר כלל, דהוי כאילו לא הקדיש אותה מנה ואין זה מוציא מהקדש, וע"י סמ"ע ס"ק יד מ"ש על דברי הלבוש.

¹⁷ , דהיישינן שלא הודה אלא שלא להשביע, ואף על גב דאין לחוש כאן לשלא להשביע את בניו, שהרי ממ"נ לא ישאר לבניו כי אם להקדש או לאותו פלוני, מ"מ יש חשש שאומר כן שלא להשביע את עצמו, ואף על פי שהולך למות, מ"מ לפעמים יש שהיה מתנהג כמתרושש, ועתה יאמרו עליו שהיה לו הון רב, סמ"ע עפ"י דברי הגמרא.

¹⁸ ונוטל מהקדש עצמו בלא שבועה, מפני הצוואה

¹⁹ דבשעה שהקדיש חל ההקדש, ואינו יכול להוציא מהקדש בלי שטר, וע"י מחנ"א ה' צדקה סימן ד.

²⁰ שאז אינו אלא כשאר בע"ה כשבא לגבות מהקדש, ומבואר ברמ"א סימן קיז סעיף ז שאין גובין מהקדש בלא דמים, כדי שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא דמים, אלא יפדנו בדבר מועט ואח"כ יגבה, ומ"מ צריך לישבע שלא נפרע, כדין שאר בא לגבות מנכסים משועבדים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן אם אמר מנה²¹ לפלוני בידי, אם אמר תנו נותנים, אבל לא אמר תנו אין נותנים, שמא לא אמר כן אלא כדי שלא יאמרו על יורשיו שהם עשירים²² (והיינו טענת שלא להשביע את בניו).

המורה מעצמו²³ בפני עדים דרך הודאה גמורה שהוא חייב לפלוני מנה, וכשבא פלוני לתבעו אומר איני חייב לך כלום, ומה שהודיתי לא היה אלא שלא להשביע את עצמי (שלא להראות עשיר), בין שהוא עני²⁴ ובין שהוא עשיר, בין שהוא בריא בשעת הודאה ובין שהוא שכ"מ²⁵, נאמן²⁶.

²¹ שו"ע ונו"כ רנה ב

²² וכתב הסמ"ע דטוענים ליורשים טענת השבעה, ואף על גב דבסימן פא סעיף כא כתב השו"ע שאין טוענים טענת השבעה אם אינו טוען כן, היינו דוקא כשהוא עצמו לפנינו ואינו טוען, אבל ליורשים טוענים כל מה שהיה אביהם יכול למעון, ומשמע שאם עמד ורוצה לחזור באופן שאינו יכול, אין טוענים לו טענת השבעה, אבל הוא עצמו יכול למעון כן, כדמשמע בסימן פא סעיף יד, ועי' כנה"ג סימן לב כמה פרטים בדין טענת משמה ושלא להשביע.

כתב בפת"ש סק"א בשם שו"ת שבות יעקב ח"א סימן קע בדין מי שצוה לפני מותו שיתנו לפלוני מאתיים וזו שחייב לו מה שגזלו, והיורשים טוענים שאין אדם משים עצמו רשע, וכתב דודאי יכול לחייב עצמו בהודאת פיו אף על פי שמישים עצמו רשע, וכ"ש זה שצוה לפני מותו כדי להצדיק מעשיו ולשוב לפני מיתתו, אין זה בכלל משים עצמו רשע, והביא בשם שו"ת חו"י סימן רלא שמסתפק בזה, והשבו"י כתב שאין כאן מקום עיון כלל, עיין שם.

²³ רמ"א פא יד

²⁴ סמ"ע כתב דבעני הוי רבותא מפי משום דבלא"ה אין מחזיקים אותו כעשיר, ואפ"ה יכול למעון שלא להשביע, כדי שיחזיקוהו בעני יותר, ובשם הלבוש כתב דבעשיר הוי רבותא מפי שאע"פ שהוא בלא"ה עשיר יכול לומר שלא להשביע יותר, והסמ"ע דחה דבריו.

בש"ך ס"ק לא כתב שהמורה במעות הלואה, אף על פי שהוא חייב לא מיקרי עני שהרי המעות בידו שלהוצאה ניתנו, ועפ"י כתב שאם הודה על פקדון שבידו והיו מחזיקים אותו בעני, שאף לדעת הפוסקים שהביא הש"ך ס"ק לה שאף בפקדון אמרינן שלא להשביע, מודים בזה שהיה מוחזק בעני שאינו יכול למעון שלא להשביע, שבפקדון לא חשוב כשלו להוציאו מכלל עני, וכ"ש לדעת הפוסקים דבהודאת פקדון לא אמרינן שלא להשביע, וקצת צ"ע באיזה סכום חשוב עשיר, שנאמר שבגלל אותו סכום יחשב כעשיר.

²⁵ וכתב הסמ"ע דאע"ג דלגבי טענת משמה אמרינן שאין אדם משמה בשעת מיתה, גבי טענת השבעה גם בשכ"מ אמרינן כדי שלא להשביע את בניו הודה לו, ובסמ"ע סק"ל כתב שאם אין לו בנים לא אמרינן שלא להשביע בשאר יורשים, והש"ך חולק, שאפילו אין לו כלל יורש אחר, כגון ההיא דאיסור גיורא, משמע בגמרא דאמרינן.

²⁶ וכתב הסמ"ע דאע"ג דבסימן רנה סעיף ב כתב השו"ע בשכ"מ שהודה דרך הודאה ולא היה חשש הערמה אין אומרים שלא להשביע, תירץ הסמ"ע דהתם איירי באחד האופנים שאינו יכול למעון שלא להשביע, והש"ך דחה דברי השו"ע בדעת הרמב"ם דהכא איירי בדרך הודאה, והש"ך סובר דשאני התם דאיירי בשכ"מ וכיון שהודה דרך הודאה לא אמרינן שלא להשביע, אפילו שלא בפני התובע, והתומים מתרץ דהא דסימן רנה איירי בשמת דלא מענינן שלא להשביע, אבל אם עמד וטוען שהודה כדי שלא להשביע, טענתו טענה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ג. שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין פרענו ... תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין פרענו ... תנו מנה כיון דפסקה אבוהון למילתא איכא למימר דפרעיה מנה לפלוני בידי כיון דלא פסק אבוהון למילתא איכא למימר דלא פרעיה

שכ"מ²⁷ שהודה²⁸ שחייב לפלוני מנה וצוה שיתנו לו, ואמרו יתומים פרענו לך, נאמנים בשבועת היסת כבכל תביעת ממוין²⁹, אבל אם לא אמר תנו, יש אומרים³⁰ שאינם נאמנים שהרי לא אמר להם תנו ולא ידעו שחייבים ליתן³¹, ויש אומרים³² שנאמנים.

אמרו יתומים³³ חזר ואמר לנו אבא שפרעו, אם לא אמר להם תנו נאמנים בשבועת היסת, אבל אם אמר להם תנו, אינם נאמנים³⁴.

²⁷ שו"ע ונו"כ רנה סעיף ד

²⁸ לכאורה נראה שבדין זה לאו דוקא בהודה, שבכל מתנת שכ"מ בדבר שאינו מסוים, כגון שאמר תנו מנה לפלוני, הדין כן, שנאמנים לומר פרענו לך.

²⁹ וכתב הסמ"ע בשם הרשב"א שאפילו המקבל היה קטן ויש לו אב או אפוטרופוס נאמנים לומר פרענו. שו"ע שם

³¹ ואף על גב דאיירי בהודאה גמורה באופן שאינם יכולים למעון שום טענת השטאה או השבעה, מ"מ יתכן שעלה על דעתם שאין הודאתו מחייבת ושמה טעה בהודאתו, ופשוט שבמתנת שכ"מ שלא בדרך הודאה, שאין להם סיבה למטעות ולא ליתן, ה"ז כאמר תנו שנאמנים לומר פרענו.

³² רמ"א שם, כדעת הטור בשם הראב"ד והר"י ישע"י, דכיון דאיירי בהודאה גמורה מחייבת, מסתמא ידעו שחייבים ליתן, וע"י בש"ך שם סק"י שנראה שנקט כן להלכה. ובנה"מ סק"ד מצדד לומר דלא פליגי, דהרמב"ם איירי בהודאה גמורה דמהני, ולכן פסק שאינם נאמנים, וכמ"ש הב"י בשם הר"י מיגאש שעדיין יש לומר שהודה כדי שלא להשביע, אבל בתבעו והודה אפשר שהרמב"ם מודה, ואילו הטור דס"ל דאף בהודאה גמורה לא מהני, ומיירי דוקא בתובעו והודה, לכן פסק שנאמנים, ועוד כתב הנה"מ דאף הרמב"ם לא אמר אלא כשמודים היוורשים שלא צוה להם אביהם עוד, ורק מפני צוואה זו פרעו, ואז אינם נאמנים, אבל אם אומרים שבנוסף להודאה אמר להם אביהם בינו לבינם שהוא חייב, או שהם עצמם יודעים מהחוב, נאמנים בכל אופן, והא דאינם נאמנים במיגו בטענה זו, אפשר משום דהוי כמיגו במקום עדים, עיין שם

³³ שו"ע ונו"כ שם ה

³⁴ והמחבר סתם בהלכה זו ולא חילק בשום חילוקים, אבל הטור הביא בשם הראשונים שחילקו בזה בכמה דברים, עיי"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ד. אין אדם משטה בשעת מיתה

תבע אהר³⁵ לשב"מ והודה לו, אינו יכול לומר משטה הייתי כך, שאין אדם משטה בשעת מיתה³⁶.

הודה אהר³⁷ לשב"מ שחייב לו מנה, אינו יכול לטעון טענת השטאה,³⁸ שכשם שאין אדם משטה בשעת מיתה כך אין דרך להשטות עם הנוטים למות וכן אינו יכול לטעון שהודה כדי שלא להשביע את עצמו³⁹, ויש אומרים⁴⁰ דה"ה אם שמע צוואת שב"מ שע"י הצואה נמצא מתחייב, ושמע ושתק הרי זה כהודאה⁴¹.

ה. ודברי שב"מ נכתובין ונמסורין דמו

³⁵ שו"ע ונו"כ פא ב

³⁶ וכתב הש"ך שם סק"ז בשם הב"י שאפילו קם מחליו אינו יכול לטעון משטה הייתי, שאם הוא עצמו יכול לטעון היינו טוענים ליורשים כן, והש"ך דחה דברי הב"י, וסובר שהוא עצמו יכול לטעון משטה, שלא אמרו בגמרא כן אלא בסתמא ומספקא ליה אם יש השטאה בשעת מיתה או לא, ואמרינן דמסתמא אין אדם משטה בשעת מיתה, ולכן אין טוענים ליורשים, אבל כשהוא עצמו טוען משטה הייתי נאמן בכך, ובתומים ובקצה"ח ובנה"מ הסכימו לדעת הב"י, עיין שם ובשער משפט סק"ב הביא בשם הכנה"ג שכתב בדברי הש"ך, וכתב שאף אם טוענים היתומים אמר לנו אבא שהיה משטה אינם נאמנים, שאם הם נאמנים בכך, אף אנו טוענים להם כן,

³⁷ רמ"א שם

³⁸ הש"ך להלן ס"ק סז כתב בשם הב"י, והרמ"א כתב עוד שאינו יכול לומר שעשה כן שלא להכעיס את השב"מ, ועיי' להלן מדברי הט"ז גבי שתיקה.

³⁹ שו"ע ונו"כ פא כז

⁴⁰ רמ"א פא ב

⁴¹ ואינו יכול לומר ששתק כדי שלא להכעיס השב"מ, והוא עפ"י דברי המרדכי בפ' זה בורר רמ"א סימן פא סעיף ב, באלמנה שצותה לבנה ליתן ז' זקוקים מנכסיה לפלוני והבן שתק, ואחר מיתתה טוען שלא נשבעה על כתובתה וממילא אינה זכאית לכתובה ואין לה נכסים, ופסק המרדכי דכיון שצותה בפניו ושתק, ה"ז כאילו הודה שיש לה סכום כזה ממקום אחר שאין להן חלק בהם, וא"צ אתם עדי שאין אדם משטה בשעת מיתה, וכתב עוד שאפילו אין עדים בצואה, אלא שהבן מודה שכן היה, ועיי' בש"ך שם סק"ח שהקשה אמאי אין הבן נאמן במינו.

ועיין בט"ז דלא אמרינן שתיקה בתביעה הוי כהודאה אלא כשהודה מתחלה ואח"כ כשאמר אתם עדי שתק, אבל בשתק מתחלה ועד סוף לא הוי שתיקה כהודאה, ובקצה"ח סק"ז הביא מדברי הש"ך בסק"ט שהקשה מכמה מקומות וכן באהע"ז סימן קו דלא אמרינן שתיקה כהודאה, והביא בשם המשל"מ בפ"י מה' זכיה שהקשה ג"כ מתשובת הרא"ש כלל מ סימן ב והביא הקצה"ח מדברי הט"ז באהע"ז סימן קו

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת גיטין דף יג. ולעיל דף קנא. שאמרו חז"ל שמתנת שכ"מ (שכיב מרע) אינה צריכה קנין באחד מדרכי הקנאה שנתבארו במתנת בריא, אלא בדיבור או בכתיבה לבד קונה המקבל⁴², שדברי שכ"מ ככתובים וכמסורים דמי, ויש שכ"מ שדינו כמצוה מחמת מיתה.

והחילוק ביניהם שלא אמרו במתנת שכ"מ שקונה בלא קנין⁴³, אלא כשנתן כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום, אבל אם שייר לעצמו מקצת נכסיו שלא נתן, דינה כמתנת בריא שאינה נקנית אלא בקנין, אך מתנת שכ"מ במקצת אם היה מצוה מחמת מיתה, דינה כמתנת שכ"מ שקונה בלא קנין, ואם עמד חוזר אפילו אם עשו קנין.

החולה שאינו יכול להלך על רגליו בשוק⁴⁴, והרי הוא נופל על המטה, הוא הנקרא שכיב מרע, ויש אומרים⁴⁵ דדוקא בג' ימים ראשונים של החולי נקרא שכיב מרע, אבל

⁴² שו"ע ונו"כ רנ א, והוא מתקנת חז"ל כדי שלא תטרף דעת החולה שאינו יכול לעשות קנין המועיל בכל דבר, וחושש שלא יתקיימו דבריו שמצוה, ולכן תיקנו שבדיבור בלבד ה"ז כקנין גמור, ומ"ש בכתובין וכמסורין, ר"ל שבדברים שצריכים כתיבה ה"ז ככתיבה ובדברים הצריכים מסירה, ה"ז כמסירה, ופשוט דכתיבה כדיבור לענין זה, כמ"ש הטור, ועי' פתחי חושן חלק ח פרק מז הערה סג, ועי' נחלת שבעה סימן לו נוסח שטר מתנת שכ"מ ומ"ש שם בכיבור דיני שכ"מ. וכתב בכנה"ג בשם שו"ת לחם רב סימן רו שאפילו לא אמר השכ"מ לתת, אלא ששאלו אותו אם רוצה לתת לפלוני ואמר הן, ה"ז כדברי שכ"מ, ומשמע מדבריו שצריכים לשאול אותו באחד מלשונות המועילים במתנת שכ"מ, וכתב עוד בשם התרוה"ד דה"ה אם אמר שמבקש מירשיו שיעשו כך וכך בנכסיו, ה"ז מתנת שכ"מ. כתב בכנה"ג סימן רנ הגה"ט אות טו שלא תיקנו דברי שכ"מ ככו"מ אלא כשאינו חב לאחרים, אבל כשיש לו חובות אינו יכול לתת במתנת שכ"מ ולהפסיד לאחרים, וצ"ע.

⁴³ שו"ע ונו"כ שם ד דכיון שפירש שמחמת מיתה נותן הדרין לדין מתנת שכ"מ אף על פי ששייר לעצמו חלק מהנכסים, והסמ"ע הביא בשם הלבוש שהסביר דכיון שפירש מחמת מיתה, חיישינן יותר למירוף דעת אפי' במקצת, והסמ"ע דחה דבריו, וצ"ע.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ה מלשון הרמב"ם (פ"ח מה' זכיה ה"א), וז"ל, הסומא או הפסח או הגדם או החושש בראשו או בעינו או בידו או ברגלו וכיוצא בהן (והיינו שאינו חושש אלא באחד מאבריו), הרי הוא כבריא לכל דבריו במקחו או בממכרו ובמתנותיו, אבל החולה שתשש כח כל הגוף וכשל כחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך על רגלו בשוק, והרי הוא נופל על המטה הוא הנקרא שכיב מרע, וכתב הדרישה (סימן רנ אות ח) שלכאורה משמע לדעת הרמב"ם שכל שאינו יכול לצאת מביתו על משענתו בשוק, וצריך להיות כלוא בבית תמיד מתנות כח, אף על פי שאינו מושכב למטה ממש מיקרי שכ"מ, ולא מיעט אלא פיסח וגידיס וסומא שהם בריאים ויוצאים בשוק, ואין להם חסרון אלא באבר אחד, וכל שנפל למטה ממש שאפילו בבית אינו יכול להלך, אפשר שלהרמב"ם הרי הוא בכלל הכביד חליו שדינו כמצוה מחמת מיתה, ולכן אינו מחלק בין ג' ימים הראשונים לאחר ג' ימים, שאפילו לאחר ג' ימים אין דינו כמצוה מחמת מיתה, ובטור כתב בשם העיטור שדעתו כהרא"ש, ובשם הר"ש בן חפני כתב שאף לאחר ג' ימים ראשונים, צריך להוכיר מחמת מיתה.
⁴⁵ רמ"א שם, והוא דעת הרא"ש, וכפי שביארו הראשונים אינו דואג כל כך בג' ימים ראשונים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לאחר ג' ימים דינו כמצוה מחמת מיתה, ואם הוא חולה מסוכן, אף בג' ימים ראשונים דינו כמצוה מחמת מיתה⁴⁶.

כשאמרו מתנת שכ"מ קונה, אפילו לא אמר שנותן מחמת חולי דינו כמתנת שכ"מ⁴⁷. יש אומרים⁴⁸ שבמתנת שכ"מ כשימות חל הקנין למפרע משעת נתינה, ומ"מ אין מוסרין ליד הזוכה עד לאחר מיתה.

ו. המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובין מנכסים בני חורין

כבר התבאר במסכת קידושין דף יג: ש דבר תורה אחד⁴⁹ מלוה בשטר ואחד מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים דקי"ל שיעבודא דאורייתא, כלומר מיד שמלוה המלוה מעות לחבירו, משועבדים כל נכסיו למלוה מן התורה

⁴⁶ בש"ך סימן פא סק"ז כתב בשם ב"י שמסוכן אפילו הולך על רגליו דינו כשכ"מ, ונראה דכיון דבגמרא משה מסוכן ליוצא בקולר, משמע כן, ועי' בכנה"ג הגהב"י שדן אם מסוכן צריך בדיקה אם הוא בדעתו.

⁴⁷ רמ"א שם ה כתב הסמ"ע ס"ק יט אם אמר שנותן מחמת החולי ה"ז כמצוה מחמת מיתה.

⁴⁸ בטור כתב שאם כתב או אמר נכסי לפלוני קונה לכשימות למפרע משעת נתינה, ותמה הב"י דהא קי"ל שאין מתנת שכ"מ קונה אלא לאחר מיתה, כמ"ש בסימן רמה סעיף א לענין אחריו, וכן בסימן רנב סעיף א לענין שמוציאין ממנו למזונות. ובפרישה הסביר דברי הטור דכיון שאין שום קנין אלא מכח תקנת חז"ל שיהיו דבריו כקנין, ע"כ אמרינן שאם ימות איגלאי מילתא למפרע שדבריו מחיים קיימים, אבל באמת אין הקנין חל עד לאחר מיתה, שהרי אין דעתו ליתן מחיים, ומהאי טעמא יכול לבטל המתנה וליתן לאחר והב"ח כתב דע"כ צריך לפרש הא דככתובין ומסורין דמי היינו מחיים, דאל"כ איך קנה, והרי אפי' בכתובין ממש אין שטר לאחר מיתה, ובקצה"ח סימן רנ סק"א דחה דברי הב"ח וכתב דודאי כמתנת שכ"מ מהני שטר גם לאחר מיתה, ועיין מש"כ ליישב דברי הטור דזוכה למפרע, ועיין בנה"מ סק"א כתב עפ"י דברי מהרי"ט דמתנת שכ"מ עשאוה כמהיום ולאחר מיתה, ומ"מ מסיק דהעיקר שאינו זוכה למפרע.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ לפ א וקיא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

בעד הלואה זו⁵⁰, דכתיב (דברים כד פסוק יא) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נֹשֶׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלָיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה וְנוֹשֶׂה בֵּין בִּשְׂטֵר בֵּין בַּעַל פֶּה מִשְׁמַע⁵¹,

אבל חז"ל תקנו דמלוה על פה לא יגבה ממשועבדים אלא מבני חורי⁵².

ואיזהו הם משועבדים⁵³, כגון שמכר הלוח קרקעותיו לאחרים אחר שלוח מזה⁵⁴, או שנתנם במתנה⁵⁵, ונכסים בני חורין הם נכסי הלוח וקרקעותיו שלא מכרם.

ואיזה נקרא מלוה על פה, המלוה את חבירו בעדים ולא נתן לו שטר או שהודה לו בפני עדים שחייב לו, זהו נקרא מלוה על פה, ואינו גובה מהמשועבדים אלא מבני חורין.

וכבר התבאר במסכת ב"מ דף יג: ולעיל דף מב. שהמלוה את חבירו בעדים⁵⁶, ולא צוה לכתוב שטר, וכ"ש שלא בעדים ואינו מכחיש ההלואה. או שהודה לו בפני עדים שהוא חייב לו, ה"ז מלוה על פה, שאינו גובה אלא

⁵⁰ ובש"ך סק"ב כתב בשם הב"י שמעיקר הדין שעבודא דאורייתא (והיינו שמדאורייתא נשתעבדו נכסיו לפרוע מהם אף ממשועבדים), אלא שחכמים תיקנו שלא לגבות במלוה ע"פ ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות, והש"ך האריך לדון אם אמרינן שעבודא דאורייתא או לא, ודן שם בדין מלוה הכתובה בתורה (והיינו חוב שנתחייב לו שלא בתורת הלואה אלא שמדין התורה חייב לתת לו) אם דינו כמלוה ע"פ או כמלוה בשטר (ולהלכה קי"ל דלאו כמלוה בשטר הוא, עי' ש"ך י"ד סימן שה ס"ק כא, וכתב בשער משפט סימן ע סק"א בשם הרמ"ע דהיינו שלא לגבות ממשעבדי, אבל לענין מענת פרעתי אינו נאמן במלוה הכתובה בתורה, דהוי עכ"פ כמעשה ב"ד שאינו יכול למעון פרעתי), וכן אם גובה מעבדים, ובעיקר פלוגתא דשעבודא דאורייתא האריכו האחרונים, בש"ך שם סיים ומכל מקום אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים הגדולים, רק שלפע"ד דין זה אי שעבודא דאורייתא או לא, עכ"פ הוי ספיקא דדינא ובאורים שם כתב עיין בתומים שהעליתי דהעיקר כדברי האומרים שיעבודא דאורייתא בכל דבר, ואין לומר קים ליה כמ"ד שיעבודא לאו תורה, ע"ש שהארכתי. מיהו במטלטלין ומכל שכן בעבדים דיכול להבריחן, ועבדים גם כן לשחררן, שיעבודא לאו דאורייתא, ע"ש. ועיין בתשובת משכנות יעקב סי' (מ"ז) (כ"א) שהאריך הרבה בזה, ומסיים, מכל הלין ראיות נראה שהעיקר כדעת הסוברים שעבודא דאורייתא, ע"ש ואין כאן מקומו כיון שאינו נוגע כל כך לדינא, כמ"ש הנה"מ סק"ב.

⁵¹ ואמרה תורה יוציא אליך את העבוט שמע מינה שכל מטלטליו משועבדים לו, והוא הדין מקרקעות, דכל שכן הוא שדרך המלוין לסמוך עליהן יותר.

⁵² ומה טעם אמרו דמלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות שלא ידעו שזה המוכר חייב כלום, ואם היו יודעים לא היו קונים מיראתם שמא יטרפו מהם, אבל כשהיא מלוה בשטר כיון דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי לקלא ולקוחות אפסידו אנפשייהו, כיון שידעו שזה היה חייב והם הלכו וקנו ממנו.

⁵³ לבוש לט א וסמ"ע לט ב

⁵⁴ ונקראו משועבדים לפי שאף על פי שהם ברשות הקונה הם משועבדים לבעל חוב של המוכר מעת שהלוהו

⁵⁵ דבענינים הללו נתנו למקבל מתנה דין לוקח, דאילולא שקיבל הנאה ממנו לא היה נותן לו, סמ"ע שם.

⁵⁶ שו"ע ונו"כ לט א, קיא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מנכסים בני חורין⁵⁷, והיינו נכסים שביד הלוח בין מקרקע ובין ממטלטלין, אבל אינו יכול לגבות מנכסים משועבדים⁵⁸, והיינו נכסים שמכר הלוח או שנתן במתנה לאחרים, ומעיקר הדין גובה מן היורשים גם במלוה ע"פ, אלא שיש כמה סייגים באיזה אופן גובה מהיורשים, כמבואר בשו"ע⁵⁹.

מלוה בשטר גובה ממשועבדים⁶⁰, והיינו שגובה מנכסים שמכר או נתן הלוח לאחר ההלוואה, שמכיון שמלוה בשטר יש לו קול, ועל הלוקח להזהר שלא לקנות ממי שיש עליו חובות שלא יטרף ממנו המלוה, ומכך שלא נזהר הפסיד הוא לעצמו, אבל אינו גובה מלקוחות שקנו קודם ההלוואה, שהרי לא נשתעברו למלוה משעת הלוואה.

ואפילו לא נכתב אחריות בשטר⁶¹ גובה ממשועבדים, שאחריות טעות סופר הוא, אבל אינו גובה ממשועבדים כל זמן שיש ביד הלוח בני חורין, אפילו זיבורית. אם יש עדים שקנו מידו אף על פי שלא נכתב שטר יש אומרים⁶² שגובה ממשעבדי.

⁵⁷ ובש"ך סק"ב כתב בשם הב"י שמעיקר הדין שעבודא דאורייתא (והיינו שמדאורייתא נשתעברו נכסיו לפרוע מהם אף ממשועבדים), אלא שחכמים תיקנו שלא לגבות במלוה ע"פ ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות, והש"ך האריך לדון אם אמרינן שעבודא דאורייתא או לא, ודן שם בדין מלוה הכתובה בתורה (והיינו חוב שנתחייב לו שלא בתורת הלוואה אלא שמדין התורה חייב לתת לו) אם דינו כמלוה ע"פ או כמלוה בשטר (ולהלכה קי"ל דלאו כמלוה בשטר הוא, עי' ש"ך יו"ד סימן שה ס"ק כא, וכתב בשער משפט סימן ע סק"א בשם הרמ"ע דהיינו שלא לגבות ממשעבדי, אבל לענין מענת פרעתי אינו נאמן במלוה הכתובה בתורה, דהוי עכ"פ כמעשה ב"ד שאינו יכול למעון פרעתי), וכן אם גובה מעבדים, ובעיקר פלוגתא דשעבודא דאורייתא האריכו האחרונים, ואין כאן מקומו כיון שאינו נוגע כל כך לדינא, כמ"ש הגה"מ סק"ב.

⁵⁸ וביאר הסמ"ע משום שהלוקח או המקבל לא ידע מההלוואה, שבלא שטר אין קול להלוואה דמסתמא לא ניהא שיצא עליו קול שלוח, ואין כאן עדים שיוציאו הקול, ונמצא הלוקח מפסיד אם יוציאו ממנו, ואף במקבל מתנה חששו ויש לו דין כלוקח, דמסתמא קיבל ממנו הנאה, והוא מפני תקנת השוק שלא ימנעו מלקנות ולמכור, ובנחל יצחק סימן קיא דן בנותן מתנה מהיום ולאחר מיתה אם לא אחזור בי, אם בע"ח גובה מאותה מתנה

⁵⁹ כמבואר בסימן קח, משום דהיישנין שמא פרע האב החוב בחייו.

⁶⁰ שם ושם וש"ע ס א

⁶¹ עיקר לשון אחריות בשטר שמוזכר בגמרא הוא גבי לוקח שדה מחבירו והושש שמא גזולה היא ויקחנה הגזלן ממנו או שמא יטרף ממנו המלוה, הרי המוכר מקבל עליו אחריות שיוכל הלוקח לחזור עליו (עי' שו"ע סימן רכה ובסמ"ע סק"ה), ולשון אחריות האמור כאן הוא שמקבל הלוח עליו אחריות החוב ומשעבד נכסיו שיהיו אחראים לגבות מהם, ומשמע מכאן שמעיקר הדין היו כותבים כן בשטר שאחריות שטר זה קיבל עליו לפרוע ממנו ומנכסיו.

⁶² שו"ע סימן לט סעיף א, ובשו"ע אה"ע סימן סו סעיף א, וביאר הסמ"ע סק"ב דכיון שקנה בקנין סודר (והיינו שנתנו סודר ללוח והתחייב בזה לשעבדו), אמרינן דכיון שהקנה לו בעין יפה כ"כ ודאי שאינו מקפיד שיצא הקול, ועדי הקנין מוציאין הקול, וה"ז כמלוה בשטר, והרמ"א באה"ע"ו שם כתב שאין לסמוך ע"ז כי אם בשעת הדחק, וכן משמע בבבאור הגר"א שכן דעת הפוסקים, ובכנה"ג סימן ע כתב דאפשר דהב"י ס"ל דאפילו אם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

דף קעה:

ז. הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני

חזרין

כבר התבאר במסכת כתובות דף כא: ולעיל דף קסז. שמי שלוחה⁶³ מחבירו ולא עשה לו שטר בעדים אלא כתב לו בכתב ידו שהוא חייב לו, אף על גב שמן התורה היה למלוה לגבות אפילו מן המשועבדין, כלומר מקרקעות הלוח שנמכרו לאחר ההלואה⁶⁴, רבנן תקנו שלא יגבה אלא מבני חזרין, כלומר רק קרקעות שעדיין ביד הלוח, ולא ממשעבדי, משום ששטר כזה אין לו קול והלקוחות לא ידעו להזהר⁶⁵.

ואין חילוק בין שכתב אני פלוני הבא על החתום מודה שאני חייב לפלוני מנה וחתם שמו למטה⁶⁶, בין שכתוב בכתב יד אחר, והוא חתם למטה, והוא הדין אם לא חתם שמו למטה כלל אלא כתב אני פלוני בן פלוני חייב לך מנה.

אם חתם שמו למעלה צריך שיהא הכל בכתיבת ידו, ואם אין הכל בחתימת ידו אין זה שטר כלל⁶⁷ שמא חתם הוא שמו סתם בראש המגילה שלא לשום חוב⁶⁸, ומצאו זה וכתב תחתיו מה שרצה הוא, או אחר, אבל כשהכל הוא כתב ידו אין לחשוש לזיוף.

אפילו נתקיים בבי"ד שהוא כתב ידו, אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות, אלא ממנו מבני חזרין אם הודה שלא פרע, אבל אם טוען פרעתי נאמן ונשבע היסת ונפטר,

נאמר שאינו גובה ממשעבדי, לענין פרעתי לכו"ע אינו נאמן, ומ"מ מסיק דגם בזה איכא פלוגתא, ועי' כנה"ג סימן לט הגהב"י אות כ, ועי' עוד לעיל פרק יא סעיף לא ובהערות שם.

⁶³ שו"ע ונו"כ שם סט א

⁶⁴ דהא קי"ל שיעבודא דאורייתא כמבואר חו"מ סימן ל"ט סעיף א. אולם יש הסוברים שיעבודא לאו דאורייתא עיין ש"ך לט ב

⁶⁵ סמ"ע שם א

⁶⁶ ואפילו כשכתוב בראש שיטה אני לויתי מפלוני מנה, והוא חתום בסוף שיטה. הרי זה שטר דלא כהנהגות אשר"י בשם ריב"ם. ש"ך שם ב

⁶⁷ ואפילו אם הוא אינו טוען זאת אלא טוען איני חייב כלום אנו טוענים עבורו. סמ"ע ב, ש"ך ג

⁶⁸ או כדי לקיים חתימת ידו בבית דין כנזכר. סמ"ע שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואפילו כתב לו בכתב ידו חתימת ידי דלמטה תעיד עלי כמאה עדים כשרים, אפילו הכי לא הוי אלא כשאר כתיבת יד ונשבע ונפטר⁶⁹.

אם טוען שכתב סתם לטופס בעלמא אינו נאמן אלא אם טוען זאת כשאין חתימה בשטר ואין שמו כתוב אלא רק כתב אני חייב לך מנה⁷⁰ וכן אם נכתב אני פלוני החתום מטה ולא חתם, זהו מורה שלא נגמר הענין, וביקש לחתום ולא חתם, וכן אם בסוף הכתב אין אזור חלק ללא כתב כלום, ג"כ פסול⁷¹.

א. ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין ... הרי החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתו לך] פטור שלא על אמונתו הלוחו

כבר התבאר במסכת כתובות דף קב. וגיטין דף כא. שהערב לחבירו⁷² משתעבד מן התורה אפילו בלא קנין, דכתיב (בראשית מג פסוק ט) אָנֹכִי אֶעֱרְבֶנּוּ וְגו', ואם לא שקבל יהודה מאביו שערב משתעבד לא היה אומר כך, וכיון שכתבה התורה למדנו שכך הוא הדין.

במה דברים אמורים כשערבו בשעת מתן מעות אבל אם לאחר שהלוחו אמר אני ערב, או שתבע את הלוחה בדין ואמר לו אחר הנח לו ואני ערב, או שהיה חונק את חבירו בשוק ליתן לו את שלו ואמר לו הנח לו ואני ערב, אין הערב חייב כלום אלא אם כן קנו מידו, ואפילו אמר בפני בית דין אני ערב אינו משתעבד עד שיקנו מידו, ואם קנו מידו שהוא ערב ממון זה, בין בפני בי"ד בין בינו לבין המלוה נשתעבד.

ערב⁷³ היוצא לאחר חיתום שטרות, פירוש לאחר שחתמו העדים כתב בשטר הוא תחתיהם בחתימת ידו ואני פלוני ערב, וניכר שכתב ידו הוא זה

⁶⁹ , ואינו יכול לומר שטרך בידי מאי בעי שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר נמור בעדים,

⁷⁰ ש"ך שם ד

⁷¹ אורים שם ד

⁷² שו"ע ונו"כ קכט א – ה

⁷³ שו"ע ונו"כ שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

או שעדים מעידים עליו, יש אומרים⁷⁴ שהואיל וחתם בשטר משתעבד בלא קנין לגבות מבני חרי ולא ממשעבדי, שהואיל וחתום אחר שחתמו העדים ואין חתימת העדים מעידין עליו אין קול לשיעבודו, ויש אומרים⁷⁵ שאינו משתעבד אלא בקנין, ולהרמב"ם⁷⁶ אפילו ערב היוצא קודם חיתום שטרות צריך קנין כל שלא נכנס ערב אלא לאחר מתן מעות.

ב. דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה ע"פ גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא שעבודא דאורייתא ואלא מה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסין בני חורין משום פסידא דלקוחות אי הכי מלוה בשטר נמי התם אינהו נינהו דאפסידו אנפשייהו

כבר התבאר במסכת כתובות דף צה. וגיטין דף מח: שמלוה או כל בעל חוב הבא לגבות ואין ללוה מעות, גובה הוא חובו מקרקעותיו ואפילו אם מכרם שהרי משועבדים הם לו, שכל נכסי הלוה תחת שיעבוד המלוה מן התורה⁷⁷, אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה⁷⁸. דכתיב (דברים כד פסוק

⁷⁴ דהראב"ד וסיעתיה דסבירא להו דזה דומה למתחייב לחבירו וכתב לו בשטר אני חייב לך מנה, דחייב אפילו בלא קנין וכמ"ש בסומ"ן מ' [סעיף א']. ומדברי הסמ"ע ס"ק יד משמע שבשטר בפני עצמו דינו כלאחר חיתום, והש"ך ס"ק יב מפקפק בזה, דאפשר ששטר בפני עצמו גרע. וכתב במנחת פתים בשם הבית מאיר לאהע"ז סימן כט שאם נתן פרוטה לערב עבור השעבוד, משתעבד גם לאחר מתן מעות לשיטה זו כמו בחותם בשטר.

⁷⁵ הרמ"ה וסיעתיה ס"ל דכאן ששיעבד נפשו בתורת ערבות ואסמכתא היא, גרע מהמחייב נפשו עתה לגמרי ומשמע דהיינו דוקא לאחר חיתום שטר, אבל קודם חיתום, כיון שהכניס עצמו ערב בלוה, מודה הרמ"ה שמתחייב בלא קנין.

⁷⁶ טעם הרמב"ם [פכ"ו ממלוה ה"א] דמצריך קנין אפילו בערבות היוצא קודם חיתום שטרות כדעת הרמ"ה, ואפילו כתוב בו ופלוני ערב בווי"ו, ואם לא קנו מידו, סבירא ליה דאפילו מבני חרי אינו גובה כמ"ש המגיד משנה [שם] בשמו. סמ"ע שם יא

⁷⁷ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יא הלכה ד

⁷⁸ לבוש לט א וסמ"ע שם ב וסמ"ע קיא א, אולם עיין ש"ך לט שם ב שאמנם הבי' [סעיף א' ב'] כתב בסתם הטעם דשעבודא דאורייתא, אלא דמלוה ע"פ לית ליה קלא תיקנו רבנן דלא ליטרוף משום פסידא דלקוחות, ובאמת יש מחלוקת הפוסקים בזה, דעת הר"ף ס"פ גט פשוט [ב"ב פ"ג ע"א מדפי הר"ף] והרמב"ם פי"א מה' מלוה [ה"ד] וסמ"ג ריש עשין צ"ד דשעבודא דאורייתא. ומדברי התוס' פ"ק דקדושין דף י"ג ע"ב [ד"ה אמר] ופרק יש בכור [בכורות] דף [מ"ח] ע"א [ד"ה ודכולי] מבואר להדיא דק"ל שעבודא לאו דאורייתא, וכ"כ התוס'

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יא) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה נֹשֶׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט תְּחִוָּצָה, וְנוֹשֶׂה בֵּין בִּשְׂטֵר בֵּין בַּעַל פֶּה מִשְׁמַע, וְאִמְרָה תּוֹרָה יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט שְׁמַע מִינָה שְׂכַל מִטְּלָטְלוֹ מִשְׁוֹעֲבָדִים לוֹ, וְהוּא הֵדִין מִקְרָקְעוֹת

אולם חז"ל תקנו דמלוה על פה לא יגבה ממשועבדים אלא מבני חורי משום פסידא דלקוחות שלא ידעו שזה המוכר חייב כלום, ואם היו יודעים לא היו קונים מיראתם שמא יטרפו מהם, אבל כשהיא מלוה בשטר כיון שיש שתי דברים – שטר, ועדים שמוציאים קול הלקוחות הפסידו לעצמם, כיון שידעו שזה היה חייב והם הלכו וקנו ממנו.

ואיזהו הם משועבדים, כגון שמכר הלוח קרקעותיו לאחרים או נתן במתנה לאחרים אחר שלוח מזה, ונקראו משועבדים לפי שאף על פי שהם ברשות הקונה הם משועבדים לבעל חוב של המוכר מעת שהלוחו, ונכסים בני חורין הם נכסי הלוח וקרקעותיו שלא מכרם.

במה דברים אמורים⁷⁹ שבעל חוב טורף ממשעבדי, כשאינו מוצא ביד הלוח בני חרי כלומר שדות שאינם מכורים או משועבדים לגבות חובו מהם, אבל אם מצא ביד הלוח בני חרי לגבות אפילו הם זיבורית⁸⁰, לא פשעו הלקוחות

⁷⁹ ס"פ גט פשוט ריש דף קע"ו [ע"א ד"ה גובה] בשם ר"ח ור"א אליהו, וכתבו שכן עיקר. וכ"כ המרדכי שם [סוף סי' תרנ"ג], וכ"כ הבעל התרומות שער ס"א [ח"ב ס"ב] בשם הראב"ד [אך ק"ל דבהשגות ס"פ ראשון מה' ערכין [הכ"א] כתב הראב"ד, והשתא דק"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא כו'. ואולי תרי ראב"ד ניהו, או חזר בו בתשובה, וכן נראה להדיא דעת בעל העיטור ריש מאמר רביעי אחריות כדברי התוס' שם, ע"ש. וגם התוס' ר"ד בקדושין [י"ג ע"ב ד"ה גובה] הוכיחו דק"ל שעבודא לאו דאורייתא וכתב שם ודעת הרא"ש לא ברירא לי, שלכאורה נראה מדבריו סוף פרק גט פשוט [סי' מ"ט] דס"ל שעבודא דאורייתא, וכ"כ הב"ח ס"ס [פ"ח שם] בדעת הטור לדעת הרא"ש. ואמת משמע שם כן בטור. אבל לפעד"נ דדעת הרא"ש שעבודא לאו דאורייתא. אך צ"ע ממ"ש הרא"ש בניטין ריש פרק הניזקין [סי' ב'] ואף על גב דק"ל שעבודא דאורייתא כו'. ואפשר דבא לומר למאן דס"ל שעבודא דאורייתא. וסיים מכל מקום אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים הגדולים, רק שלפע"ד דין זה אי שעבודא דאורייתא או לא, עכ"פ הוי ספיקא דינא. והביאו דינא בנתיח"מ שם ב ועיין באורים ותומים ב שהעליה דהעיקר כדברי האומרים שיעבודא דאורייתא בכל דבר, ואין לומר קים ליה כמ"ד שיעבודא לאו תורה. מיהו במטלטלין ומכל שכן בעבדים דיכול להבריחן, ועבדים גם כן לשחררן, שיעבודא לאו דאורייתא, ע"ש.

⁸⁰ שו"ע ונו"כ ק"א ח

⁸⁰ דדבר תורה בע"ה גובה מזיבורית רק מפני תקנת המלוים ולוים תקנו בבינונית ולגבי לקוחות לא תקנו כמו שלא תקנו בשל יתומים, ולכך כל שיש לו מקום לגבות מבני חורין אין לו בנכסים משעובדים. והוא הדין אפילו יש לו מטלטלין ללוח אף דלא משתעבדי מ"מ מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי אין טורף מן לקוחות. אורים שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שיוכלו לומר לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו ולא יטרוף ממשעבדי⁸¹, לא שנא אם הם לקוחות או מקבלי מתנה.

היו לו⁸² מעות בהלוואה אצל אחרים, כל שלא הגיע זמן הפרעון אין מוציאין מיד הלוח, הגיע זמן הפרעון ויש מעות מזומנים ביד הלוח שלו, יש להסתפק⁸³ אם דינם כפקדון ביד אחר לענין זה.

ג. דבר תורה בעל חוב דיניה בזכורית

כבר התבאר בגיטין דף מה: וב"ק דף ז. ודרף ח. שמדין התורה⁸⁴ המלוה במקום בו אין ללוה כסף או מטלטלים⁸⁵, גובה בקרקעותיו מן הזיבורית, מדכתיב (דברים כד פסוק יא) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נִשָּׂה בוּ יוֹצֵא אֶלְיָךְ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה, שכיון שהתורה צותה שהלוה בעצמו יוציא את העבוט, אין ספק שהוא בעצמו לא יביא אלא את הפחות שבכלים, שמע מינה שכך הדין שחייב המלוה ליטול הפחות שבנכסי הלוח והוא בקרקע הזיבורית. אלא שחכמים תקנו שיתן לו מן הבינונית שלא לנעול דלת בפני לוי⁸⁶.

⁸¹ עיין תומים שם (סק"ד) דהעליתי ראובן שיש לו על שמעון שני חובות אחד בשטר ואחד בע"פ וגבה מנכסי בני חורין של שמעון לחובו שבע"פ וחובו שבשטר בא לגבות מלקוחות, והלקוחות טוענים הנחנו לך מקום ומי צווח שנבית מבני חורין למלוה ע"פ שלך, עיין שם דאם הגבייה היה מן מטלטלין או דאקני וכדומה שאין בו משפט הקדימה וא"כ אם מלוה ע"פ קדם וגבה גבה א"כ שפיר יכול לטרוף מלקוחות כי יאמר כדין גביתי למלוה ע"פ מה שגבה גבה, אבל אם היה לו למלוה בשטר קדימה והוא גבה מבני חורין למלוה ע"פ אינו יכול לטרוף מן לקוחות למלוה בשטר כי יאמרו הנחנו לך מקום.

⁸² רמ"א חו"מ קא ד

⁸³ ע"י ביאור הגר"א שם שכתב לשיטת הרמ"א שלאחר זמן הפרעון המעות ברשות מלוה. ונראה שכל שהמעות ביד הלוח ויכול לפרוע, ה"ו כיש מזומנים ביד המלוה, ואינו יכול לסלקן בשוה כסף, ובערוה"ש כתב בשם התומים שמשגגיע הזמן, אף כשיש לו שוה כסף, אינו יכול להרחיב זמן פרעון חוב שיש לו ביד אחרים, וצריך לטרוח ולהוציא מידו ולפרוע במזומנים, אא"כ כתוב בשטר מפורש שלא יוכל לכופו לפרוע בבא הזמן. ובסמ"ע משמע שאף לאחר זמן הפרעון דינו כנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ומשמע שאפילו יש ביד הלוח שלו מעות לפרוע לו, וכן נראה מדברי הגר"א ונה"מ, וכן הביין באהבת חסד דיני הלואה פרק א סעיף יב ובנתיב החסד שם, ואפשר שגם דעת הט"ז כן, ולא חלק על הסמ"ע אלא בטעמו, ואם אין ללוה שלו מעות מזומנים נראה דלכו"ע יכול לסלקן בשוה כסף, שהרי גם הלוח שלו יכול לסלקן בשוה כסף. פתחי חושן חלק א פרק ד סעיף ג

⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם קב א

⁸⁵ [דבהלוואה] יד המלוה על העליונה, דאם יש ללוה כסף או מטלטלין צריך לשלם ממנו ולא כל כמיניה לשלם לו מקרקע אפילו מעידית, ה"ט דהמלוה הלוח לו מעות משוה דינו ג"כ במעות, או במטלטלין שקרובים למעות שיוכלין למלטלן ולמכרם אפילו במקום אחר אי לא מזודבני בהאי מתא. סמ"ע תיש א

⁸⁶ לבוש קב שם וסמ"ע א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לפיכך כשיבא בעל חוב ליפרע מן הלוחה מקרקעות, מגבין לו את חובו מן הבינונית⁸⁷ שבנכסי הלוחה שבשלו הן שמין⁸⁸, כגון שאם היתה לו עידית ובינונית וזיבורית, אפילו אם הבינונית שלו היא טובה כעידית של שאר העולם מגבין לו ממנה, וכן אם יש ללוחה שדה שהיא בינונית לכל אדם ואצלו היא עידית ששאר שדותיו הן גרועות ממנה, אין בעל חוב גובה הימנה שלגבי הלוחה עידית הוא.

ד. החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבים לשלם דמי שור לבעליו

החופר בור ברה"ר⁸⁹ ונפל עליו שור והרגו, או שהזוק על ידי השור, בעל השור פטור⁹⁰, שבעל הבור גרם נזק לעצמו⁹¹, ואם הזוק השור, גובה בעל השור מיורשי בעל הבור⁹².

⁸⁷ עיין סימן ק"א בתומים ס"ק ה' בשם ריא"ז (הובא בשלמ"ג ב"ק ב א) דמלוח מעות בעסקא חצי דהוא פקדון גובה מעדית וחצי שהוא מלוח גובה מן בינונית כשאר מלוים. אורים שם ב
⁸⁸ והא דאמרינן דבשלו הן שמין, ילפינן ליה מניזקין דכתיב ביה [שמות כ"ב ד'] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, ודרשינן [ב"ק ו' ע"ב] דמיטב שדהו דהאיך "דישלם" קאמר, דהיינו דמזיק, וה"ה דלוח בהלואה. סמ"ע שם ב

⁸⁹ שו"ע ונו"כ תי לח

⁹⁰ האוקימתו' שנא' עליה (שם דף קעה ע"ב) הם אליבא דמ"ד מלוח ע"פ אינו גובה מן היורשין ואין הלכה כן ב"י שם ובאה"ג ז

⁹¹ מדלא חילקו הפוסקים נראה דאפילו בשור פקח הדין כן, שלא אמרו בשור פקח ששומר עצמו אלא שלא יזוק אבל לא שלא יזיק.

⁹² כמו בשאר חיוב נזיקין, וכדין מלוח ע"פ שגובה מיורשיו, וכאן אין חוששין שמא כבר שילם האב, ונראה דה"ה כשלא נפל מקול הכריה. ומשמע מכאן שהחיוב הוא על בעל הבור, אלא שהיורשים חייבים מכח חיוב אביהם, ואירי שמיד כשנפל השור נהרג, ונמצא חיובו בא כשהיה עדיין בחיים.

ובשו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים מסתפק כשחפר בור ומת ואח"כ נפל לתוכו שור, אם היורשים חייבים, וכתב עוד שעכ"פ נותנים להם זמן לאחר שידעו כדי לשכור פועלים ולכסותו. וכ"כ בשו"ת בית יצחק הו"מ סימן יד סק"ו ועי' גידולי שמואל ריש ב"ק. ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ז הערה קא שמעתי להסתפק בקמץ שחפר בור ולאחר שהגדיל נפל לתוכו שור, ולכאורה יש לומר שמשנהגדיל חל עליו חיוב לכסותו מדין בעל הבור, ואם לא כיסהו חייב, וכ"ש כשחפר ברשותו, דלא עדיף מנכרה מאליו, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

